СВОБОДА — SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY
УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.
OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.
ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXVIII. Ч. 92. Джерзи Сити, Н. Дж., второк, 22 квітня 1930. VOL. XXXVIII. No. 92. Jersey City, N. J., Tuesday, April 22, 1930. THREE CENTS.

ВЕЛИКОДНА ПИСАНКА — РІДНІЙ ШКОЛІ.

КРІВАВІ НАСЛІДКИ РОЗБИТТЯ МАЙНЕРСЬКОЇ ЮНІЇ

РОЯЛТОН (Илинойс). — Майнерська група, яка відпала від майнерської юнії, на якої чолі стоїть Джан Л. Луїс, хотіла відбути майнерський мітінг, щоб обговорити причини, які спричинили розлам юнії.

На мітінг прибули сторонники Луїса й не хотіли допустити до нарад. З того повстала бійка й стрілянина. Тяжко ранено 5 майнерів і одного констабля.

МРАКА ПРИЧИНОЮ КАТАСТРОФИ.

ДЖЕРЗИ СИТІ. — Страшна мрака, яка залягла над містом і околицею, була причиною розбиття літака, який прилетів з Монтреалю і не міг задля мраки зорієнтуватися в терені й долетіти до летничого поля в Нюарку. Шукаючи за місцем до лету, літак зачепив за електричні дроти, що спричинило катастрофу. Літак обхопила в одній хвилі полумінь. Всякий ратунок був неможливий. Коли приступили до згорівших останків, розпізнали спалені рештки трох подорожних. Між погибшими був граф Генри де Ля Вол, літ 60, відомий французький аероплановий ентузіяст.

Всі подорожні, як подають, були убрані по балевому, бо спішили на приняття, яке влаштовували в Ню Йорку в честь графа Ля Вола.

КЕНФИЛДА УСУНЕНО З УРЯДУ.

НЮ ЙОРК. — Прогибіційний комішенер, Джеймс Дорен з Вашингтону, завісив в урядованню Палмера Кенфилда, прогибіційного адміністратора, визначного дорадника в прогибіційних справах, котрого опінія мала особливе значіння в президента Гувера.

Отсе завішення в урядованню стоїть у звязку з $20,000, які залишили броварники підчас нарад з Кенфилдом і які пропали безслідно. Кажуть, що це був хабар для Кенфилда для одержання концесії на бровар. Кенфилд твердить, що такий закид є абсурдом.

СУМНІВИ ГУВЕРА ЩОДО ПРОГИБІЦІЇ.

ВАШИНГТОН. — Перед сенатським лабіїстичним комітетом відчитано довірочного листа, якого написав капітан Стейтон, председатель ради Товариства для боротьби з прогибіцією, до Чарлза Вуда в Филаделфії. Стейтон подає строго довірочно, що президент Гувер хоче мати доволі часу, щоби розслідити всесторонно прогибіційне питання. Але сам президент вже тепер сумнівається щодо того, щоби можна завести прогибіцію дорогою форсовання.

ЗАКОНИ ТРЕБА ВИКОНУВАТИ.

ВАШИНГТОН. — Джордж В. Викершем, голова Краєвої комісії для форсовання законів, говорив на тему прогибіції до членів Американського товариства редакторів.

Він признав, що було би вказаним змодифікувати акт Волстеда, бо в цей спосіб можна би довести скорше до тверезости. Але, говорив Викершем, закон є законом, а як такий, він повинен бути виконуваний. В такий спосіб повинна відноситися преса й до закону Волстеда. Інакше запанує в краю хаос.

УНІВЕРСИТЕТ ДЛЯ ТИХ, ЩО ХОЧУТЬ УЧИТИСЯ.

МЕДИСОН (Висканзин). — Спеціяльний комітет університету з Висканзин предложив проект, яким піддає університетських студентів спеціяльному доглядови на протязі перших двох літ. Ходить про те, щоби виелімінувати з університету тих, що записалися на університет тільки тому, щоби мати час на забаву, а дати можність студіювати тим, що бажають учитися. Проект передбачає рівнож фінансову допомогу для пильних і здібних, але бідних учеників.

ЗА КРАЩУ ПЛАТНЮ ДЛЯ ОФІЦИРІВ.

ВАШИНГТОН. — Нютон Д. Бейкер, секретар війни з часів адміністрації Вилсона, заявився в листі до конгресмена Кроссера з Огайо за підвищення платні для офіцирів.

Бейкер каже, що він сам бідний, а будучи секретарем війни, мусів добре намучитися, щоби його платня могла вистарчити на те, щоби якось позвязувати кінці. Він жив тої ближче з родинами офіцирів і знає добре, що їх платня не дає їм можности жити як джентельмени, чого від них вимагається. А коли хто з них попаде в довги, того ставлять під военний суд.

НЕ ГОДИТЬСЯ З ДОЧКАМИ РЕВОЛЮЦІЇ.

НЮАРК. — Миссис Вилєм Тейер Брави, багата й впливова членица Товариства Дочок Американської Революції, вислала до президії товариства листа, в якім заявляє, що виступає з рядів організації. Як причину подає останні ухвали конгресу Дочок Американської Революції, в яких конгрес заявився проти Лондонського договору, котрий обмеже зброєння, і проти приналежности Америки до Міжнародного Суду. Миссис Брави каже, що Дочки Американської Революції заманіфестували би краще свій патріотизм, коли би допомагали світовому миру, а не піддержували мілітаризм.

Миссис Брави виявила рівнож своє негодовання зприводу „чорної листи" товариства, на якій поставлено всіх ліберальних і радикальних бесідників.

УБИВСТВО КОМУНІСТИЧНОГО РЕДАКТОРА.

„Правда" повідомляє, що на одній стації забайкальської залізниці невідомі особи вбили редактора „Красної Комуни" Небратова. Його пробили ножем, потім спалили в печі одної лазні. У звязку з цим убивством ДПУ арештувало кількох залізничих урядовців, які давно мають опінію ворогів радянської влади.

ЛІТАК ЗАГУБИВ ПРОПЕЛЄР.

Відомий еспанський летун Франціско Іглезіяс, котрий перелетів з Еспанії до Південної Америки в минулому році, врятувався від смерти зі своїм товаришем лише завдяки своєму холоднокровству та вмінню правити літаком.

Коли він літав на височині 3,000 стіп, несподівано від літака відірвався пропелер. Летун не стратив голови й зручним маневруванням осів на землю. Обидва летуни обійшлися без найменшого ушкодження. але літак значно попсований.

ПО КУТЄПОВУ КІРІЛОВ.

Грецька поліція в Сальоніках найшла цими днями організацію, що мала на меті схопити й увязнити бувшого царського генерала Кірілова разом з його жінкою. Ця організація, як виказало слідство, була під кермуванням і наказами Москви. Кірілова мали зловити при помочи грецьких комуністів. Зазначити треба, що бувший генерал Кірілов є одним з найзамітніших представників бувшої царської армії і провідником московської еміграції на Балкані.

ВБИВСТВО ЖИДІВСЬКОЇ РОДИНИ.

У Колодрібці (пов. Заліщики) незнані злочинці вбили жида Вехсельблята та його жінку. Стару матір Вехсельблята поранили так тяжко, що нема надії вдержати її при житті.

ЗА ЗРІЗАННЯ ХРЕСТІВ.

Перед станиславівським судом відбувалася розправа проти делятинських жидів, промисловця Тіркеля та купців Ферстера й Каміля, обвинувачених у цьому, що позрізували хрести на грунті делятинської громади. Обвинувачені не признаиcя до вини та предложили свідків. Розправу відложено задля покликання зголошених внесень.

ВЯЗЕНЬ ЗАКУТИЙ У КАЙДАНИ ВИСКОЧИВ З ПОТЯГУ.

З Вильна до Варшави транспортовано особовим потягом закутого в кайдани Іцка Собельмана, вязня, якого військовий суд засудив на 4 роки вязниці. В дорозі за Гродном Собельман видістався на коридор вагону й відчинивши зубами вікно, вискочив з потягу. Потяг здержано й поліціянти почали шукати Собельмана, але їх пошукування не увінчалось успіхом. Собельман пропав.

ПРОФ. ДНІСТРЯНСЬКИЙ — ЗВИЧАЙНИМ ПРОФЕСОРОМ НІМЕЦЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ.

З Праги повідомляють, що відомий наш учений і бувший посол до віденського парляменту, професор д-р Станислав Дністрянський, іменований звичайним професором права в німецькому університеті у Празі. Осьтак ще один український довголітній професор львівського університету, позбавлений свого становища у Львові, найшов признання за свою працю в чужому науковому світі.

ІЗ ХРОНІКИ ВБИВСТВ.

У Білці Шляхоцькій на весіллю в домі М. Медведя парубки вбили 30-літнього Францішка Медведя і тяжко поранили Степана Мартинка. — У Підгородю в Станиславщині Роман Мацепула стрілив крізь вікно до Станислава Цимбалістого і вбив його. Вбивник утік і його не винайдено досі. Правдоподібно причиною вбивства була задрість за жінку. Ходять поголоски, що стріл був звернений до іншого парубка, Головки, а тільки випадково вцілив Цимбалістого, який на нещастя був з Головкою в хаті.

СМЕРТЬ КНЯЗЯ БАРАТОВА.

В Симбірську помер в 70 році життя бувший член російської державної думи, князь Баратов. За царських часів він відограв поважну політичну ролю і кілька разів був арештований большевицькою владою. Помер він у великій нужді, тому, що радвлада сконфіскувала ціле його майно.

ДВІСТА ДЕСЯТЬ ЗОЛОТИХ КАРИ ЗА СПІВАННЯ „НЕ ПОРА".

На святі посвячення читальні „Просвіти" в Кутах, пов. Золочів, хор відспівав „Не пора" і „Ми Гайдамаки". Це не подобалося присутній поліції і вона передала справу до староства й суду. Староста засудив одного з учасників свята, Віктора Цебровського, студ. фільософії, на 250 золотих адміністраційної кари, а крім того В. Цебровський та 9 інших учасників свята відповідатимуть перед судом за злочин проти § 283.

ПАХУЧІ ФІЛЬМИ.

Колись люде дивувалися, як вперше побачили в кіні на полотні ріжні образи, що порушалися, сміялися, плакали і т.п. Фільмова техніка настільки поступила вперед, що тепер крім світляних образів на екрані можемо почути ще й голос, розмову і спів. Оце недавно появився новий фільмовий винахід, а саме: на екрані показують напр. цвітучий вишневий сад і глядачі в салі чують запах цвітів. Або нпр. на полотні появляється гарно одягнена наперфумована пані і на салі розходиться прекрасний запах перфуми.

ЯК ПОЛЯКИ ШАНУЮТЬ ПРАВА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ.

Греко-катол. парохіяльний уряд в Стежниці вислав до суду в Балигороді метрикальні витяги, виповнені в українській мові. У відповідь на це начальник городського уряду в Балигороді дня 30. січня ц. р. звернувся до парохіяльного уряду в Стежниці з таким письмом: „Повідомляється, що всякі відозви, метрикальні витяги й інші документи, виготовлені проти арт. 1. закону з 31. VII. 1924. Ч. 73, поз. 724. Д. У. Р. П. в мові не польській для тутешнього суду, по відписі вишлеться в оригіналі до староства в Ліску для дальшого урядування". Очевидно, староство в Ліску наложить на парохіяльний уряд в Стежниці кару за виготовлення метрик в українській мові.

АМАНУЛА ВЕРТАЄ ДО СВОЄЇ БАТЬКІВЩИНИ.

Бувший король Афганістану, Аманула, що перебуває тепер у Царгороді, дістав від теперішнього володаря Афганістану Надір Хана запрошення на поворот до вітчини. Тільки поворот екскоролевої Сураї мав бути ще відложений з огляду на її непопулярність в клерикальних сферах магометанів. Теперішний король Надір Хан був колись начальним вождом армії Аманули й може ще з того часу заховав у своєму серці приятельське відношення до Аманули.

З ПОСТІЙНОЇ ХРОНІКИ.

Із Новогрудка повідомляють, що за радянським кордоном у селі Полоновичі, Койданівського округа, большевики розстріляли кількох селян за їх спротив проти колективізації. Таксамо в селі Матера, того ж округа, розстріляно одного селянина, після чого селяни, озлоблені за цей розстріл, кинулись на комуністів і змасакрували їх. Другого дня ДПУ арештувало кількадесять селян і вивезло до Минська, де вони станугь перед судом.

СЕНЗАЦІЙНИЙ ЛИСТ ПРЕЗ. МАСАРИКА ДО О. ГЛІНКИ.

Орган словацької народньої партії „Сльовак" оголосив лист президента ЧСР. Масарика до словацького провідника о. Глінки з дня 12. жовтня 1929. У листі през. Масарик обговорює процес Тукй, перестерігає, щоби не ставити кандидатури Туки на посла до сойму й впевняє, що слідкує за Словаччиною й каже: „Я визволив Словаччину. Вона мені лежить на серці не менше ніж Вам. Ви самі признали мені, що домагаєтеся автономії для Словаччини не тепер, а щойно на тоді, коли Словаки будуть політично зрілі. Тому Ви повинні старатися, щоби Ваші виборці політично дозрівали". Про пітсбурський договір каже: „Найважніше, що документ про пітсбурський договір сфальшований, тому ніякий поважний політик не повинен послуговуватися тим документом".

МОСКВА СКРІПЛЮЄ ОКУПАЦІЮ УКРАЇНИ

УКРАЇНСЬКІ ВІЙСЬКА ПЕРЕВОДЯТЬ ДО РОСІЇ, А ЗВІДТИ ПРИСИЛАЮТЬ НА УКРАЇНУ МОСКОВСЬКІ.

БЕРЛІН (Німеччина). — З Москви повідомляють, що тепер поспішно перевозять українські війська з Харкова, Києва, Одеси та з інших залог України в глибину московських губерній. На місце українських військ присилають московські червоноармійські військові частини.

Наказ цей вже давно видав комісар воєнних справ і його тримали до останнього часу в великому секреті.

РОСПРАВА В ХАРКОВІ КІНЧИТЬСЯ.

ХАРКІВ (Україна). — Професор С. Єфремов та 44 інших обвинувачених у „контр-революції" підтвердили, що вони мали замір відбудувати капіталістичний устрій на Україні.

Бувший премієр-міністер В. Чеховський та міністер А. Ніковський, бувші члени уряду, організованого отаманом Симоном Петлюрою в 1919 році, знаходяться в числі обжалуваних.

Вони також заявили свою готовість щиро працювати для успіхів радянської влади. З огляду на їх відречення від контрреволюційної діяльности треба сподіватися, що смертних присудів не буде, а обжаловані будуть засуджені на ріжні терміни до вязниці.

РЕД.: Звертаємо увагу читачів, що це перша телеграма з Радянщини до американської преси від початку процесу в Харкові. Телеграма означена „Харків, Росія", а не Україна. В ній говориться лише про „контр-революційну діяльність" обжалованих, а не про стремління створити самостійну українську републику. Инших телеграм Москва не пропускає.

СВЯТКУЮТЬ ВЕЛИКДЕНЬ.

МОСКВА (СССР). — Не зважаючи на заборону владою продавати на базарах та по склепах усе те, що звичайно населення Росії купує собі на свята, як наприклад, яйця, муку на паски, масло, сир і т. п., населення приготовило собі все це иншими способами. Тому треба надіятися, що й цей Великдень будуть святкувати також урочисто, як святкували його в Росії завжди.

У вербну (цвітну) неділю всі церкви були переповнені вірними. На виносі плащаниці в церквах було надзвичайно багато вірних, котрі брали участь в обходах навколо церков. Безбожники розвивають шалену діяльність, але вона мало відбивається на релігійному настрою мас.

Велике здивовання тут викликало те, що управа робітничих професійних спілок оголосила 19, 20 і 21 квітень (дні Великодня), а також день Вознесення, день Преображення та перший і другий день Різдва Христового легальними святами для членів професійних спілок.

МОРСЬКИЙ ДОГОВІР УЛОЖЕНО.

ЛОНДОН (Англія). — Правники Англії, Америки та Японії вже остаточно закінчили редагування морського договору. Тепер розіслано коректурні відбитки представникам цих трох держав, щоби вони переглянули їх востаннє перед підписом.

Увесь договір має 8,000 слів і тримають його до підписання у великому секреті. Підписання його відбудеться у вівторок ранком.

У ЦЕРКВІ ЗГОРІЛО 144 МОЛЯЧИХСЯ.

БУКАРЕШТ (Румунія). — В селі Гесті, що лежить сто миль від столиці, у страстну пятницю згоріло й на смерть задавлено 144 молячихся. Між загинувшими найбільше дітей. Є батьки, в котрих загинуло по 5 й 6 дітей.

Пожежа почалася від свічки, обгорнутої папером. Тому, що церква була деревляна та була прикрашена ріжними паперовими прикрасами, вогонь зі страшною швидкістю охопив її з усіх сторін. Двері церкви відчинялися в середину, а не надвір, тому під напором переляканих людей їх не можна було відчинити. Пощастило вискочити з полуміни лише чотиром людям. Всі инші були задавлені натовпом, погоріли та задушені димом.

Тепер на руїнах церкви відбуваються трагічні сцени, де кревні розшукують своїх близьких та рідних. В селі навіть не було пожежної сторожі, а більшість населення була занята своїми справами. Тому ніхто не ратував тих, кого вогонь захопив у церкві.

ПОЛЯКИ СУДЯТЬ НІМЦІВ.

БИДГОЩ (Польща). — Місцевий суд присудив до вязниці на час від одного до шістьох місяців девятьох Німців, котрі належали до німецької організації „Дойчтумсбунд". Засуджено їх за саботаж проти польської влади та адміністрації в Познані.

Десятьох инших зовсім звільнено від кари. Такий порівноючи легкий присуд пояснюють тим, що акти саботажу обвинувачених були пороблені в 1921-1923 роках, коли вони ще не були польськими підданими. З того часу, коли стали її горожанами, вони заховувалися льояльно супроти Польщі.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодинокe число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сити і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Телефон „Свободи", Montgomery 498. Тел. У. Н. Союза: Montgomery 1838.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ТАКТИКА СВЯТОГО А ТАКТИКА НАРОДА

У великім муравлиску народів, що називається індуським царством, кишить, як у муравлиску муравлів, коли через нього переїде колесо воза. Нема сумніву, що триста з верхом міліонів Індусів, поневолених Англією, збирається до якогось здвигу, який може довести до поважних перемін на політичній мапі Азії.

Загально признаним провідником індуського націоналізму є Магатма Ганді, одна з найбільше цікавих появ сучасної історії. Вже то одно, що відай у цілому світі нема другої особи, котрої кождому слову присухувалосяб стільки міліонів людий як найкращій пораді, коли не приказови, робить з нього неаби яку постать. До того його повага як провідника не залежить зовсім від його становища політичного. Він ніякого політичного становища не займає. Він не має ніякого публичного уряду. Він не стоїть на чолі ніякої політичної машинерії, великої держави або великої партії. Міліони, що йдуть вірно за ним, се широкі маси індуського народа, над котрими Ганді не має ніякої більше впливу ні влади, як тільки повагу свого слова.

Магатма Ганді бореться проти англійського панування над Індією. Він бореться проти всього послідовно й безпощадно. Недавно він проголосив опір проти англійського сільного монополю і закликає Індусів виробляти сіль, хочби за се їх ждали не знати які кари від англійських окупантів Індії. Сей заклик мігби давати основу догадуватися, що Ганді є дуже радикальною людиною. І він справді хоче радикальних перемін у відношенню між Індією та Англією. Але не хоче добиватися тих перемін насильними способами. Він у насильство не вірить, хочби се мала бути відповідь на друге насильство. Хоча він не є християнином, він все голосить Христову засаду: як тебе бють в праве лице, настав ліве. Коли його прихильники поповнять яке насильство, він зараз накладає на себе публичну покуту. За те його й називають індуським святим.

Такий індуський провідник, і такі його засади. Здавалосяби, що боротьба, яку він повів проти чужинецької окупації, буде виглядати зовсім інакше, як виглядає подібна боротьба в других краях, де провідники „святих" засад не голосять. Та індійська практика показує, що індуська боротьба мало чим ріжниться від других національних боротьб. Зриваються заворушення. Окупанти консигнують поліцію, військо. Товпа дратується. Ідуть бійки. Ллється кров. Падуть трупи. Множаться жертви. Боротьба ведеться, як у других частях світа. Як усюди, так і в Індії, веденій святим, насильство родить насильство. Насильством люди пробують вирватися зпід панування насильства.

Лев Ясінчук.

ГАЛИЦЬКІ ОБРАЗКИ.

Надмір енергії — поступ. — Як виглядає життя в поліційній державі. — Життя пливе. — Праця над культурним двигненням. — Великі досягнення на господарському полі. — Участь жіноцтва. — Вага школи у других і в нас. — Страх перед Хмельницьким. — Здобутки на мистецькому полі.

В попередньому дописі подано кілька зауваг щодо останніх наших болячок і заторкнено ті хмари, які над нашим будучим нависають. Правда: боротьба, це рух, а рух життя. Франко писав: „лиш боротись, значить жить"! Але, скільки живої сили витрачується на ту боротьбу; що можна вилитою енергією зробити! І великаж мусить бути та енергія українського народу, коли він не то, що не подається, а на всіх ділянках з надвишок енергії творить — поступ!

Якби так наші брати Американці побули довший час у котрійсь українській централі, де сходяться нитки з усіх українських земель, то маю враження, що не видержалиб: їм трісло би серце, або з розпуки, або з люти.

Накликує парох (о. Ковшевич у Гільчу) своїх парохіян, щоб не заводити чужих звичаїв і не вживати на Різдво „оплатків" — слідство за підбурювання, ба й судова розправа. Голосить инший (о. Медицький у Довжневі) на празничній проповіди, що козаки йшли під прапором св. Михайла до бою проти Турків і Татарів, заохочує молодь, щоби не пустувала, а організувалася в Соколах та Лугах — доходження, переслухання. Не хотіла громадська рада в Лісках ухвалити в громадському буджеті 80 зол. на поліцію, як це було їй призначено — заряджує поліція доходження й переслухання всіх радних, хоч громадян ніхто не може всилувати до тих видатків, яких вона не потребує і не хоче. Розвивається добре українська торговельна станиця в Ярославі (Повітовий Союз Кооператив), гуртує селян на округах — треба його в чімось запідозріти. Стягається 20 поліцаїв, обступається будинок і переводиться ревізію через ціле пополудне. Вже й не згадувати, що в рухливіших, молодших людей переводжено при цьому особисту ревізію. Починає рухатися філія Просвіти в Скольому, будує Народний Дім, щоби було де гуртувати Бойків, — ревізія в голови, о. Притуляка, де забрано карту українських земель. Одночасно переведено ревізію у „Верховинській Книгарні", забираючи багато книжок, а між ними також і „небезпечні", як „Малі герої" та „Народні казки". Відбуваються в Бучачі загальні збори селянської каси (Повітової щадничо-кредитової кооперативи), входить десять узброєних поліцаїв і збори розганяють. На концерті гімназії в честь Шевченка в Рівному підчас співу „Ще не вмерла Україна" присутний староста приказав замкнути всі двері, спровадив на салю поліцію, яка почала присутніх масакрувати й арештувати. Гром. Сервєтника, який тими днями втратив посольський мандат, приказав арештувати. Його заковано в кайдани, а староста дає приказ: сильно бийте в зуби ту сволоч. Відбувається в Циганах (Борщівщина) концерт у честь Шевченка, де один з Соколів деклямує Шевченкові „Чигирин" і „Тарасову ніч". Незабаром явилося в декляматора двох поліцаїв, перевели в нього і в його суфлера ревізію і забрали їх обох на постерунок поліції до Скали. Вправді на другий день звільнили обох, але наслідок недалекої дороги в супроводі поліцаїв був такий, що оба арештовані передали справу з лікарським свідоцтвом до суду. Про безнастанні пригоди зі „стшельцами" — вже остогидло писати.

Та на що багато говорити нам, Українцям. От недавно сказав у соймі польський посол Бродацький (не з теперішньої урядової партії): „нехай тільки скличеться велике посольське зібрання за запрошенням, то зараз прийде 14 до 20 поліцаїв, щоби віче розігнати. Робиться з Польщі поліційну державу".

Ох, перо здригається списувати декілька з тисячних щоденних випадків. На добавок ще й доморідні Москалі починають вибрикувати. Певно не без приказу, а бодай не без поради. Наробили довгу в Народному Домі у Львові, в якому тепер безконтрольно господарять, на 800,000 зол., а з камениці Ставропігії у Львові, якою завідують, виганяють одну установу по другій. Першого січня ц. р. викинули книгарню „Рідної Школи", яка там містилася кілька років. Тепер беруться виганяти „Пласт". На першого квітня має це товариство молоді вибратися відти. З того приводу українська молодь, згуртована в Пласті, демонструвала в неділю, 16. березня. Спалила кацапського манекіна та трибарвну російську хоругвку, але коли вийшла на вулицю, впала поліція і немилосердно розігнала цілу демонстрацію. Ізза позбавлення молоді її домівки кинено клич — будови власного дому. До всіх потреб, прибуває ще одна.

Не зважаючи на ніякі перешкоди — життя пливе своїм руслом. Як бистра річка. Відходить з життевої сцени один чи другий здібний, заслужений, — „тисяч натомісць стане до борби". Відійшов публіцист правдивий, „з божої ласки", Федь Федорців, відійшов педагог-мислитель Омелян Попович, творець буковинської України, а відтак організатор шкільництва „Рідної Школи". Але задержки нема. Повстають нові часописи не тільки у Львові, але й у Дрогобичі, Яворові, Станиславові, Стриї, а має повстати навіть у Калуші. Як у культурних народів.

Для скріплення рільництва в маєтності „Просвіти" в Милованні (Товмачина) заведеться одорічна господарська школа, до якої ходить 23 селянських дітей від 15 до 23 років з десяти ріжних повітів, а 4 з Волині. Попри фахове знання школа має на меті виховати здисциплінованих і свідомих громадян.

Товариство „Сільський Господар" уже заздалегідь приготовляє сезон, накликаючи до годівлі шовковика. До тепер мають в Галичині около сто годовців. Доказано, що ціла галицька земля надається до плекання шовковика, бо морва росте навіть на висоті 600 до 700 метрів і нема випадку, щоби на морві не зародило листя. Три міліони бідних французьких рільників і стількиж Італійців живе виключно з годівлі шовковика. Коли вдасться „Сільському Господареві" з рівною запопадливістю далі попрацювати, то зробить велику роботу для облекшення нужди.

З кінцем березня ц. р. відбув „Маслосоюз" (централя молочарських кооператив) на своїх загальних зборах перегляд своєї діяльности. Виказався надзвичайний розвиток. Було 217 молочарських кооператив членами „Маслосоюза". Ці кооперативи доставили за останній рік 1 міліон 615,374 кільограми масла, себто кругло 161 вагонів. Масло такої доброї якости, що 399,255 кільограмів (40 вагонів) доставлено до вибагливої Англії. Решту продано в дрібній продажі. Грошевий оборот за той рік виносив 63 міліони 893,308 зол., а чистий зиск 82,554 зол. Того року куплено у Львові більшу реальність за $18,000, до якої перенеслася централя з магазинами. Так отже муравлиною працею та пчолиною ощадністю і запопадливістю удержується сотки корисних робітників, побільшується національне майно та український стан посідання.

Заходом Ревізійного Союза Українських Кооператив відбувся двотижневий господарський курс аж у Святковій великій (пов. Ясло), який покінчило 50 учасників. Тому, що це гірська околиця, де плекається багато худоби, велике заінтересування було для викладів з ветеринарії. Під кінець відбуто виклади для жінок.

Заходом Кружка „Рідної Школи" в Галичі відбувся довший освітно-господарський курс у Бовшеві для мущин і жінок, який урочисто закінчено з кінцем березня ц. р.

Курс варення для жінок уладив Кружок „Рідної Школи" в Березові нижньому. Це дуже потрібна річ у такій околиці. Там зїздяться літники, а не мають де харчуватися. Коли наші жінки будуть уміти добре варити, тоді наше жіноцтво на підгірю і в горах буде могло за коротший час добре заробляти. В найближчому часі має тут стати кооперативна пекарня. Це село дуже добре тримається щодо української школи. Коли „Рідна Школа" заложила тут свою приватну школу, а шкільній владі не вдалося карами зломити селян, тоді та влада почала „жаліти" мужиків, мовляв: на що вам стільки видатків; ми вам заложимо українську державну школу. І дійсно від жовтня 1929 є тут державна українська школа, але найсвідоміші батьки посилають своїх 70 дітей таки до школи Товариства „Рідна Школа". Бо там виховання інакше. Друге таке мучене село, то **Мишин** (Печеніжинщина). Багато кар уже відбули тамошні громадяне за посилання своїх дітей до „Рідної Школи". Але все таки остало 30 дітей тих батьків, яких уже нічим ніхто не залякає. Учительок уже два рази кликано до старости. Перший раз наложено на них по 50 золотих кари, а другий раз по 200. Але наука не переривається. Учительки вчать і заявили, що будуть учити.

Якби так це було в иншого народу, то всі верстви слалиб гроші на це товариство, що таку свідомість ширить, що активність піддержує. Поляки святкують двацять-ліття польського вчительства, яке за царських часів вело польську школу. А вчительство „Рідної Школи", яке так само вчене, як державне, до якого ціле громадянство має багато більше претенсій, мусить — дослівно — голодом моритися, бо десь комусь не подобається котрогось там члена Головної Управи. Такі злочинці, що відважуються ширити байдужність до такої живої установи, можуть знаходитися хіба тільки на дуже низькому степені культури.

Старий край не досить, що нуждене щораз більше, не доста, що громадські потреби зростають, але ще й у творенні власного життя натрапляє на всякі перешкоди. Робиться трудноші в основанні Кружків „Рідної Школи", як це було недавно в Довгомостисках (пов. Мостиска), бо Кружок хотів називатися іменем Богдана Хмельницького. Воєвідство заборонило відкриття того Кружка. А коли Головна Управа питала про причину, то теж воєвідство дало смішну відповідь, що „та історична постать не має нічого спільного з „Рідною Школою". Не помогло й те, що „Рідна Школа" вже має 7 кружків названих тим іменем. Мусіли назвати кружком „Шевченка". А всеж таки ми мусимо творити дальші приватні школи.

Поляки добилися того, що польська мова допущена в школах у Данцігу. В Латвії, де за російських часів не було ані одної польської школи, на 83,000 Поляків (на 1 міліон 871,000 мешканців) 30 народних і 3 середні школи, управляє окремий відділ при міністерстві освіти. Однак вони ніколи не в стані зрозуміти, що другий нарід мусить мати те саме для себе. Замісць українського університету, який зобовязалися своїм власним законом ще в 1922 р. відкрити до двох років, плянують відкрити „науковий інститут рускі" у Варшаві, проти чого протестували 17 березня ц. р. українські студенти на своєму вічу у Львові.

Не остаємо позаду й на мистецькому полі. Кілька мандрівних, добрими силами обсаджених українських театрів обїздить Галичину й Волинь та ширить українську думку, слово, рідну красу й гуртує нарід. Від кількох місяців концертує нова оперова співачка, Синенька-Іваницька, що заворожує голосом публику.

По осінній виставі образів школи артиста Новаківського відбулася в другій половині березня ц. р. виставка артиста Василя Крижанівського з 208 його творами. А в першій половині березня ц. р. відбулася у Львові виставка килимарських виробів „Гуцульського Мистецтва" в Косові коло Коломиї. Виставка не тільки що захопила свою публику рідними артистичними взорами, але й чужу та здобула для своїх виробів прегарну рекляму.

Тільки для демонстрації і здискредитування тих, які вірять, що в Польщі можуть Українці осягнути щонебудь легальним шляхом, ставили українські радні міста Львова домагання 30,000 зол. (около $300) на українські ціли і то тоді, коли ціли, які підвищують значіння самого міста, а саме на будову українського театру 20,000 зол., а на добудову „Національного Музею" 10,000 зол. Оба жадання відкинуто. Хоч у великанському буджеті (на 27 міліонів золотих) ця смішно мала сума ніяк не заважилаб би. Тим більше ні, що на самий польський театр у Львові докладає місто що року около міліона золотих.

Та це нас у нашому розвоєму розгоні не спинить. Бо дійсно святі слова нашого пророка, що „не скує душі живої і слова живого"...

В цілому краю, по селах і містах святкують тепер память Шевченка. Та може з найбільшою почестю святкують Шевченкові роковини по школах Товариства „Рідної Школи". Треба бачити й чути, як бадьорими, дзвінкими голосами, з відчуттям і зрозумінням співає дітвора:

„Гейже до бою, браття, за волю,
Гейже, з катами нашими на суд.
Що нас осліпили, кров народу пили;
Прозрів, прозрів, прозрів вже нині люд!"

Це в теперішній час можливе тільки в „Рідній Школі"!

Д-р Остап Грицай.

НАТАЛЯ КОБРИНСЬКА.

В перше десятиліття її смерти
(22. I. 1920—22. I. 1930).

5)

І ще раз Шумінська бачить, що „розбрат між нею і тими, котрим дала життя, ставався щораз більший і щораз ширше захоплював круги..." (ст. 19). У своїм же кінцевім думанню над покінченою працею вона бачить себе похожою на квочку, що з бідою вивела качат, веде їх над беріг потока, а вони ідуть в воду і — „молоде покоління не оглядається і не чує її поклику. Його пориває рвуча хвиля, що ніби тоне, підносить, пропадає. Тут заграє блискучим світлом, там замаячить таємною тінню, а все дальше пориває, колише, голубить, моргає і шепче..." (ст. 20).

Ось вам і все оповідання Кобринської про Паню Шумінську чи-там про „духа часу". Зазначу зараз, що сучасна авторці літературна критика (Омелян Огоновський та Григорій Цеглинський) не привітали його надто прихильно, — навпаки, вони обидва погодилися в тому, що постать старої попаді, як репрезентантки бувальщини, виходить просто нерезумно (Цеглинський вжив ще гострішого слова, але нам краще не згадувати його). Кобринська й відповідала на закиди Цеглинського, та скількиб там і не було аргументів за і проти в цім випадку, одно треба сказати, а саме, що постать старої попаді змальована тут таксамо поверховно, як і постаті тих, що мають репрезентувати „нове". Слова авторки про демонічну силу духа нового часу стоять тут в доволі хиткому відношенню до того, що в нашому оповіданню являється фактичними вислідами тої його, мнимо, руйнуючої і демонічної сили. Адже кінець кінців та донька, що вийшла за мужицького сина-богослова, є дуже щаслива; син, що пішов на професора, теж не стратився; невдоволення молодшої доньки в подружжю з попом зновуж не таке велике нещастя, а те, що молодший син хоче іти на права і заводить з товаришами вольнодумні дискусії, або що внучка хоче бути учителькою, це все не в силі ще зробити на нас враження демонізму нового часу. Характеристика духа нового часу, сама про себе, без фактичного відношення до даної дійсности, глибша й поетична, тратить багато зі своєї внутрішньої правди через те, що в порівнанні з дійсністю вона нагадує відношення 100 : 1. Бо і якимже то страшливим демоном мусілаб Кобринська зображувати нам того духа часу, колиб так перша попадянка була пішла замуж просто за мужицького сина, не за богослова, а таки простого мужика, і опісля, чуючися нещасливою, скажім — стратилася? Або колиб котра з доньок Шумінської, ідучи так за голосом природи в собі і наслухавшись фраз про нового духа, про свободу людини і про життєве самовизначення — закохалась в такого вольнодумного коханця і стала нпр. невінчаною матірю, отже по галицьки — ганьбою родини тай узагалі людського роду? Або колиб хтось з синів Шумінської замісць учитися на порфесора чи адвоката, почав був працювати разом з Франком і разом з Франком опинився в дрогобицькім криміналі? І щось таке инше. Це був би — на мою думку — демонізм, трагіка, руїна і погуба, і ті люде, що ставалиб добровільно жертвами таких нових змагань за право своєї душі, булиб гідними репрезентантами „духа часу". Тимто фундаментальний промах Кобринської в артистичній розрібці незле підібраного проблему двох, не розуміючих себе генерацій, в тому, що вона в грунті речі дивиться на духа нового часу не висше самої попаді, значить: з перспективи погляду Шумінської. Вона зберігає всю вузкозорість, усю наївність, усе надзвичайну застарілість старопопівського погляду на світ, ставляючи руйнуючими моментами те, що могло являтися руйнуючими чинниками хіба тільки такій непоступовій старусі, як Шумінська. Тимто і так мало тут з тих прегарних, справді визвольних думок про духа нового часу, що їх ми знаходимо в статтях Кобринської в „Першім Вінку", і так небагато взагалі питомого їй реформаторського духа. Словом — тут в Кобринської ще нема настільки відваги і революційної послідовности, щоб одним сміливим махом творчої руки повернути бігуни перспективи саме в рівно противлежнім напрямі: значить, руїнницький демонізм духа перегнилого часу лишити за Шумінською, і назвати гниль гниллю, а творчу стихію нового життя сконцентрувати по стороні непереможної своїм визвольним духом молоді і сказати про неї: це творче і це майбутнє. Але дотого в Кобринської ще забагато сентименту для поштивої попаді-матери, попаді-квочки, а й форма особистого спомину не надається тут до такого різкого підходу, хоч саме в імя „духа часу" він був рішучо вказаний.

(Дальше буде).

Помилився. — Не розумію, як Гарматюк міг назвати мене старим дурнем?!

— Я і так кажу. Ти ще молодо виглядаєш!...

—o—

Ріжниця. — Яка є ріжниця між чоловіком і свинею?

— Свиня не може бути чоловіком, а чоловік свинею буває часто.

—o—

Пані: А що: має ріжник телячі ноги?

Служниця: Не знаю, пані, бо він був у чоботах.

Нема молодшої. Ученик (приносить до книгарні „Одиссею" Гомера):

— Прошу мені відміняти ту книжку, бо то старе видання.

Книгар: Чиж „Одиссея" Гомера не є стара?

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ХТО МАЄ СУДИТИ Й КОГО?

Коли цар Петро Великий розбив війська українського гетьмана Івана Мазепи під Полтавою в 1709 році і тим запечатав долю самостійної України на літа, тоді він, не криючись, як цар переможець, зробив це отверто так, як приходилось цареви тодішних часів. Кождий Українець знав, що це була перемога дикої Москви над Україною й не було чого Українцям сподіватися пощади з сторони переможця. Теперішне українське покоління є свідком новочасного походу проти самостійности України нинішних царів, цим разом червоних.

Однак методи новопражених царів не подібні до методів давних білих царів. Та мета їх однакова. Це ілюстрація для української нації, що історичне поступовання московських гунів супроти України не змінилось. Ріжниця лише та, що тамті йшли не заслонюючись й отверто, а ці вивертають правду догори дном. Зодягнувши на себе маску пролетарів, неначе боялись ока світа. Червоні царі признають назву „Україна" та прикметник „український" для того, щоби закрити перед світом свій імперіялістичний шовінізм, однак під цими словами вони Україну розуміють як російську большевицьку радянську провінцію.

Коли білі царі заборонили уживати українське імя, то тим вони отверто показували, що не дозволяють на існування вільного українського народу. Колиж червоні царі позволяють на уживанне українського імени, а винищують український самостійницький рух, а з тим й українське населення, то вони цим хочуть в підступний і жорстокий спосіб стерти з лиця української землі все, що тільки звязане з історичною минувшиною нашої нації, що творить підвалини її незалежности. Це не перший раз діється таке в нашій історії. Миж колись мали імя „Русь", „руська держава", „Руськая Правда", „Русичі", „руське племя" і т. п. Та коли з півночі насунула навала Москвинів і вони підбили руські племена, то присвоїли й назву їх для себе. Цілими століттями вони закривали існовання окремого від Москвинів народу руського, себто Українців, і поволі світ привик уважати слова „руський", „русский" також на означення колишніх півдиких фіно - монгольсько-славянських племен.

По довгих наукових спорах та невсипущій праці молодих учених удалося розповсюднити імя „український" на означенне нашого самостійного народу. Немало праці нас це коштувало. Довгі роки ми тільки на те свою енергію витрачували, щоби бути дійсно народом між людьми. В боротьбі за українське імя немало крови пролилось. Багато тисяч кращих синів українського народа поклали свої буйні голови, щоби ними освятити й славою прикрасити імя нашого народу.

І хоч ми ще в неволи, але наше імя чисто освічене авреолем нашого геройства, нашого найбільшого ідеалу: самостійної України.

Аж ось московсько-большевицькі гаспиди хочуть це імя затерти, а під нього знова насадити зпочатку москвофільство а далі й саму московщину. Так, а не інакше треба розуміти найновіший „суд" над українськими патріотами, як Єфремов, Кримський, Чехівський та инші. **Не лише те, що промовляють по московськи на суді в „українській державі", але навіть судять їх Москалі за зраду не Україні, а Москві, хоч кажуть, що судять зраду Україні.** Такого фарисейства не видумали навіть білі сатрапи-царі. Щоби так до живого пекти якийсь нарід і насміватися над його почуттям, то на це треба хіба потворів, а не людей.

Коли читати поему Івана Франка „Суд", то там неначе би виступав ґеній-пророк з обжалуванням проти теперішніх большевицьких царів на Україні за суд проти українських патріотів. Бо не большевики мають судити Українців за державну зраду України, а Єфремів і підсудні його товариші повинні поставити під суд цілого світа большевицьку політику супроти України. Так і проситься, щоби старий Єфремів навів слова Івана Франка:

„Судіть мене без боязни,
Таж сильні ви, те знаєте!
Судіть без стиду, таж ви стид
На привязі тримаєте.
Одно лише прошу я вас,
Скажіть виразно й сміливо:
Яка вина моя і тих,
Що враз зі мною йдуть і
[йшли?"

Та прийде ще час, коли український нарід дібеться свого. Тоді відізветься історія й український нарід устами своїх правних представників запитає московських сатрапів й українських підлизників: „Пощо насміхалися й знущалися ви з наших мук? Чи невистарчило вам самого панування?" І тоді обернеться сторінка історії, як обернулася в недавній світовій війні, коли при Версайськім мирі Французи подиктували свої умови Німеччині в тій самій салі, де колись німецький Бісмарк диктував Французам. Коби сучасне українське покоління, що переживає страшні душевні муки, ще могло дожити тієї хвилі, коли Україна буде диктувати Москві свої умови миру. Варта віддати половину життя, як писав Шевченко, котрому довелося зажити з московської чаші московської отруї. Він добре розумів значіння московської пропаґанди. Тую отрую насаджують між український нарід й в Америці поволі, але вперто теперішні московсько-большевицькі комісарі. Маю на думці пропаґанду большевицької газети з українськими черенками, званої неначе на сміх: „Українські Щоденні Вісти". Московська ганчірка дістала право горожанства серед української еміґрації в Америці. Українець бизнесмен „задля бизнесу" йде на большевицькі вистави, священик у церкві і поза церквою старається не зачіпати большевицького кодла, бо, мовляв, вони також належать до церкви, а до цього „мені не лицює, бо я наслідник Христа, то якось „теє" не пасує, щоби я ворожнечу сіяв" і, зложивши руки, блаженними устами молить: мир вам всім на землі.

А большевики в той час роблять своє... І ми не зчулись, як московська отруя, вливана поволі в наше серце та в нашу кров, почала робити свій процес.

І так пішло за тих кілька літ в Америці, як на Україні, з Петрового дня: українські товариства, зґанґреновані большевицькою отруєю, не проявляють жвавої діяльности, а коли ось недавно нюйорські Українці спробували вийти на вулицю з протестом проти московсько-большевицьких насильств на Україні, то большевицькі громили показали, яка в них душа й відразу виступили, як якась вища влада над Українцями й давай громити! А щож на те Українці? Дивуються, як свої яничари, частенько з гонорами від Українців, громлять своїх братів. Чи так має поступати ідейний український громадянин? А невжеж бук не має двох кінців? Клин тільки клином можна вибити. Українська преса принесла вістку про українську демонстрацію в Шикаґо. Мабуть там ще гірше пішло, бо, як видно з большевицької преси, то там московські яничари влізли під саму українську церкву. Московська шмата глузує, що двох гарячих патріотів в шпиталі, а решта дома шкробаються. Що це значить, що громада, котра нараховує в себе до 30 тисяч українського населення, коли робить демонстрацію проти наїзників, у ній бере участь тільки дві тисячі учасників? Що ви за люде? Поясніть, будьте ласка, бо нашу маленьку громаду за вас сором бе. І чи чував хто таке: у вольній Америці нам, американським горожанам, большевицькі громили забороняють працювати для української справи?! Це ганебний визов, кинений у лице українського громадянства в Америці. Коли ми ще в час не зрозуміємо небезпеки від московської отрути, коли не візьмемося з обєднаними силами до праці, то задзьобає нас Москва навіть у вольній Америці. Є ще час на лік. Рецепти до тої отрути знаходяться в наших руках. Не гаючи часу, треба національним часописам розпочати безпощадну боротьбу. Нехай ніодна українська ґазета не приймає більше большевицьких оголошень! Нехай українське громадянство не читає большевицької преси. Най ніхто не підпирає большевицьких орґанізацій. Нехай сусід сусіда перестерігає перед читаннем московських ганчірок. Не даймо їм розповсюднюватися серед українського населення. По великих містах всі шторники нехай відмовлять тій заразі на своїх стендах. Та хай не приймають большевицьких оголошень. В часі, коли які шторники цього не зроблять, то бойкотуйте тих шторників. Станьмо лавою при наших національних ґазетах, підопрімо їх морально й старайся, щоби редакції мали більше сил, старайся збільшити наші ґазети величиною, а будьмо певні, що за кілька літ побачимо, як московська отрута не буде мати доступу до наших сердець. Всі національні сили спрямуймо до одного русла. Нехай клич „Всі за одного, а один за всіх" знайде повну піддержку в наших орґанізаціях. Відкиньмо всі дотеперішні свої політичні чи партійні непорозуміння. В той спосіб вратуємо від ґанґрини українську іміґрацію в Америці. Нехай московський визов, суд червоних катів над українськими патріотами, буде тим закликом, який обєднає до боротьби з московсько-комуністичною заразою все свідоме й патріотичне українське громадянство.

Михайло Скибинський,
Вунсакет, Р. Ай.

МОСКВА СУДИТЬ УКРАЇНЦІВ.

Ахматов: Які дисципліни ви викладали в 1-шій школі? (Тут мова про 1-шу трудшколу ім. Шевченка в Київі, якою управляв Дурдуківський).

Токарівська: Історію.

Ахматов: Ви кажете, що були соціял-демократкою до 14. року?

Токарівська: Так.

Ахматов: Коли ви прийшли до переконання, що треба змінити теперішній устрій?

Токарівська: Прихід большевицької влади я стрінула з недовірям. В мене була меншевицька орієнтація. З другого боку ми гадали, що Европа вмішається і радянської влади все одно не буде. В такому настрою попала в Київ і в першу школу.

Дальше на запитання державного обвинувача Токарівська розказує, що до СВУ вступила вона тому, що мала там знайомих, з якими її лучили особисті звязки, як ось Прохорова. Але вона не уважала цього за якусь загальнонаціональну орґанізацію. Це був просто гурток вчителів, які на сходинах співали пісні, грали на пяніно.

На запит державного обвинувача, чи на тих сходинах велися антирадянські розмови, відповідає:

— В нас велися суто антирадянські розмови. Дурдуківський говорив, що ми мусимо берегти нашу школу в національному дусі. Назву цьому гурткові дала Прохорова. Я висказала думку, що це не учна назва.

Ахматов: Чи ви розуміли, що цей ваш ґурток, це тільки частина якоїсь орґанізації?

Токарівська: Ні. Я ніколи не чула про СВУ.

Ахматов: Ви зрозуміли, що не можна збудувати контрреволюційної орґанізації в межах одної школи?

Токарівська: Так.

Ахматов: Ви знали, що цей гурток переслідує загальну мету консолідації українських сил?

Токарівська: Так.

Ахматов: А скажіть мені, яких дітей ви приймали до вашої школи?

Токарівська: В нас був прийом дітей інтеліґенції.

Ахматов: Одним словом: ви хотіли, щоб це була школа української інтеліґенції?

Токарівська: Так! В нас часто говорилося про те, що в нас мусимо приймати дітей свідомих Українців, цебто таких, що були Українцями ще до 1917-го року.

З дальших слабо заслуханих зізнань виходить, що в школі імени Шевченка були паралельні кляси, та що в одних гуртовано певний націоналістичний елемент, дітей свідомої української інтеліґенції, а в других всіх тих, що приходили з инших шкіл, або були з ріжних причин під впливом большевицької ідеольоґії. Таким чином діти свідомої української інтеліґенції були ізольовані від большевицьких впливів.

Ахматов: Виховання цих дітей мусіло провадитись в антирадянському дусі.

Токарівська: Не можу сказати, що 1-ша школа була суто радянська.

Ахматов: Ваша школа, навпаки, зробила богато шкідливого.

Токарівська: Не можу цього сказати.

Ахматов: Але сами признаєте, що якби не існувала ваша шкільна ґрупа, то в школі проводиласяб радянська ідеольоґія замісць вашої антирадянської роботи. Ось у вас офіційно існувала ґрупа піонірів. Але справа з піонірами стояла погано, бо ви не уважали за відповідне помагати їх розвиткові.

Токарівська: Так.

Ахматов: На одному засіданні вашої шкільної ґрупи стояло питання збірки грошей на памятник для Петлюри.

Токарівська: Памятаю. Я дала на ту ціль карбованця.

Ахматов: Ось мені цікаво знати, куди ділися ці гроші. Хто їх збирав?

Токарівська: Дурдуківський.

Ахматов: Ну от. Ви знали, що Дурдуківський досить чесна людина, то він мусів їх кудись післати. А тимчасом ніхто не знає, скільки тих грошей було і що з ними сталося.

Токарівська: Не знаю.

Ахматов: Ви певно знали, що якийсь звязок з закордоном є. Ви зрозуміли, що ці гроші мусіли піти за кордон.

Токарівська: Не знаю...

Ахматов: Не знаєте. (До Дурдуківського). Ви не памятаєте хто ці гроші передав за кордон?

Дурдуківський: Не знаю.

Ахматов (до Токарівської): Ви не памятаєте, чи в учительській (саля для вчителів) у вас не читався якийсь вірш про Петлюру?

Токарівська: Я не знаю, чи це про Петлюру. Змісту я не тямлю, але він був антирадянський.

Ахматов: На зібраннях вашого гуртка говорилося про інтервенцію?

Токарівська: Говорилося, що інтервенція можлива. В нас були симпатії до Німеччини.

Ахматов: Словом, хай буде хто хоче, тільки не большевики. Ви особисто дуже ненавиділи радвладу?

Токарівська: Це залежить коли. Якби так спитали мене 1928. року.

Ахматов: На жаль, ми могли спитати вас тільки при кінці 1929 року. Отже в 1928-ому році ви ненавиділи радвладу?

Токарівська: Так.

Ахматов: Ви до сього, що робила радвлада, ставилися з недовірям. Ви й справу українізації розглядали з точки зору деяких анекдот. Українізацію ви уважали за провокацію.

Токарівська: Так.

В цьому місці не можна було чути дальших зізнань. Тільки потім знову заслухано запит Ахматова:

— Оця шкільна ґрупа СВУ, як ви уважаєте, ця робота ваша була свідомим шкідництвом на культурному фронті?

Токарівська: Так.

Після того підсудну Токарівську стала допитувати Ковалевська як оборонець. Цеї частини розправи знову не можна було добре чути.

(Далі буде).

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА.

Краєві часописи принесли сумну вістку, що помер заслужений громадянин — **Омелян Попович.**

Покійний був будителем національного життя буковинських Українців. На становищі краєвого інспектора буковинських шкіл поклав незвичайні заслуги, розбудовуючи прегарно українське шкільництво. Багато праці вложив у громадські справи як член Краєвого Виділу в Чернівцях. Після розпаду Австро-Угорщини став президентом Національної Ради української частини Буковини і був керманичем до приходу румуньских окупантів. Опинившися примусово „на еміґрації" в Галичині, перебрав провід українського приватного шкільництва на становищі візитатора приватних шкіл „Рідної Школи".

Покійний був орґанізатором і головою численних товариств, редактором політичних, діточих і фахових часописів та журналів, автором численних шкільних підручників і инших книжок. Останні дні свого трудячого життя перебув у домі адвоката д-ра Стефановича в Заліщиках.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

ДІТРОЙТ, МІШ.

Про Бандуру і Концерти Проф. Ємця.

До найкращих споминів української іміграції в Америці, а зосібна української громади в Дітройт, треба записати концерти Кобзаря-Бандуриста, Професора Василя Ємця, котрий тепер концертує по Америці. У нас в Дітройт виступив він з концертом в неділю, 30. березня.

Концерт на українськім історичнім, національнім інструменті — **кобзі-бандурі!**

Не згадуючи вже про старих боянів княжої доби, ми знаходимо „кобзу-бандуру", в 16—18 століттях, в хаті сливе кожного українського гетьмана, чи українського вельможі.

Кобза-бандура це „вірна дружина" козакові, його порада і розрада в бою, в радощах і смутках.

З „кобзою-бандурою" звязана не одна ідилля українського села, міста, чи безкрайого степу, овіяна теплим леготом ясної, та тихої української ночі, як тим солодким звуком української бандури.

Бандура це інструмент души української. Буйної та широкої, як українські пшеничні лани, фантазії Українця; бандура і пісня її, це мельодія його серця.

Граючи на бандурі, бандурист з души виливав поезію життя, епопею минулих, славних боїв, або сумну траґедію української історії.

Бандура, довгі віки піддержувала національну свідомість нашого народу, пригадувала йому його минуле й загрівала його до боротьби за краще майбутнє.

Відвічний ворог наш, Московин, добре пізнався на вартости бандури, коли царським указом заборонив грати на бандурі.

І так бандура оставала на періоді кількох століть інструментом сліпців.

Аж ось зірвалася военна хуртовина, революція, повстала українська національна держава, правда на короткий тільки час, однак і за цей короткий час віджила наново давня українська традиція а за цим і воскресли солодкі звуки української бандури.

І перший заграв на ній, заграв, як двісті літ цему грали козацькі кобзарі, або и давню старовину віщі бояни, заграв перервану періодом неволі відвічну мельодію старинних Антів, чи хліборобських Скитів, мельодію пізніших хоробрих Русичів, мельодію українського народу, заграв славний, новітній кобзар, професор Василь Ємець.

Від малого хлопчини він захоплювався сумним бандурним звуком зпід старечих пальців подорожних українських сліпців, для яких хата батька артиста ніколи замкненою не була.

Ще малим школярем майстрував він собі малу бандуру, почіпаючи струни нитяні, або із дроту а коли підріс і в гімназії крадькома, в тайних українських студентських кружках, запізнався з історією України, та з Шевченковим „Кобзарем", зрозумів і дійсну вартість „кобзи-бандури".

Казав тоді зробити собі вже справжню бандуру і став учитись на ній правдивої, артистичної гри, самий імпровізуючи акомпаніяменти до українських дум і народніх пісень а особливо інтерпретуючи Шевченкові вірщі.

Гру на бандурі ставить він вище професорської карієри і в часі революції кидає професуру, стає в ряди українського війська і мандруючи по цілій Україні від полку до полку, від сотні до сотні, грає на своїй бандурі козакам і січовим стрільцям, підбадьорюючи їх духа, скріпляючи їх сили до бою.

Колиж большевицький кровавий терор покотився по цілій Україні, коли большевики справили Вартоломеєвську ніч на Україні, яка ще й до сьогодня тріває, Кобзар спасає життя утечею. На еміґрації в Польщі, в Чехословаччині він грає по таборах зноваж козакам і січовим стрільцям, даючи їм розраду і потіху в їх горю.

Згодом іде в західню Европу й запізнає Французів, Німців, Бельгійців та Еспанців, з нашим інструментом, несучи в чужі народи українську пропаганду.

Вертаючи ще раз до значіння бандури, особливо в інтерпретації національно-політичній, згадаю, яке велике значіння Шевченко привязував до кобзи-бандури, що свої твори поетичні назвав **„Кобзарем"**.

В часі української революції, на одних зборах старенька українська діячка, яка сьогодня стоїть перед червоним судом, ожидаючи може смертельного засуду за свої великі заслуги для нас, Старицька-Черняхівська (а на зборах цих був і наш **бандурист**) сказала про бандуру: „відберіть нам бандуру, а можете ждати спокійно смерти України".

Великою пропаґандою було би це, колиб наше громадянство по береги заповнювало концертові галі а місцеві впливові люде містили, або старалися, щоби американська преса містила широкі звідомлення про концерти проф. Ємця, як це було в Шикаґо і Дітройті.

А тепер про враження з концерту: Велику салю "Maccabee Auditorium" заповнили місцеві Українці і група Американців і Американок з місцевої бібліотеки, від музичних орґанізацій, репортери американських і чужих ґазет, майже по береги. На такий концерт можна було взяти оперову салю, але нині треба числитися із небувалим безробіттям в Америці.

Враження гри артиста на публику і на мене самого годі описати.

Щоби зрозуміти це враження, цю божеську мельодію, то треба чути і бачити власними очима а словами цего не опишеш.

Треба бачити і чути, як **„боян десять соколів пускає на стадо лебедине"**, але це не десять соколів пускає боян, тільки артист-кобзар десятьма пальцями поводить по 34-ох струнах кобзи-бандури.

Глядиш і не надивишся, чуєш і не наслухаєшся. Присутні Американці порівнували наш інструмент до ріжних інструментів нараз; казали, що бандура має звук арфи, ґітари, клявікорда і мандоліни разом, а грі не могли начудуватись; говорили, що не повірилиб, якби не бачили на власні очі. Мені особисто говорили, говорили й самому артистови: „Ви, Українці, маєте величезні музичні багацтва і здібности, (в памяти їх ще концерти У. Н. Хору) тільки ви рідко даєте їх на світовий ринок; вас знавби краще світ".

А нам, Українцям, слухаючи гри артиста, наче у „фата морґані" привиджувалось рідне село з вишневим садком і соловеєм співуном, з парою молодят, які під цвітучою вишнею присягають собі вірне кохання (імпровізація „Ніченька"). Вважалося і чулося хвилювання і шум доспілого збіжжя плодючої української землі, відчувалося упоюючий леґіт свіжого степового вітру, тихесенька журчіння домашньої річенько (Вітер з України). Чулося шум борів карпатських, де з високих полонин несеться верхами і ярами могутній голос гуцульського ватага... Гей! Верховино, світку ти наш!... І ти зелена Буковино, Поділля наше розлоге, чи вернемо ми ще коли на наші ниви колосисті, у ваші бори та луги?...

То знова ви чули звуки веселої наддніпрянської „Катерини" а там перед вами вирinали, побравшися за руки, жваві леґіні, летючи „аркана"... Ой нема то краю над ту верховину, там би мені погуляти, відіхнути, відпочати хоч годинку, хоч хвилину, хоч напитися свіжої, цілющої, як євшан зілля, рідної водиці... Гей! гей!... Так ви перебігали за артистом думкою по рідному краєві, відчували присутність всього дорогого, яке ми за морем широким оставили, може й на все, бачили наше минуле, аж до нинішнього дня... Перекидаєте карту за картою... як то воно все славно починалося а так сумно все кінчилося...

І от так ще недавно блистіли шеломи у сонці, весело йшли наші січові стрільці (журавлі), у бій, по золотоверхий Київ, та ще скоріше" відлітали, сірим шляхом у вирій"... гинули в таборах на чужині. Гнала їх доля лихая ген туди, а радше втікали від руки Каїна-братовбивця.

А за ними летів гомін туги рідної землі... вернися, не йди, бо „заки море перелетеш, крилонька зітреш", згинеш з жалю і розпуки в чужих краях, або забудеш за рідні лани, які полив ти своєю теплою кровю...

От такий був концерт артиста, кобзаря-бандуриста, Василя Ємця.

М. Діброва.

З МУЗИКИ.

В четвер, дня 9 квітня відбувся перший концерт, переданий через радіо в комбінації з телевізією. Відбірні стації не тільки чули цей концерт, але й бачили ті особи, що виступали у музичній програмі. Цікавий цей винахід отта телевізія. Над удосконаленням її завзято працюють далі й певно не довго вже прийдеться ждати на продажу апаратів, подібних до радіових.

Програма концерту була дібрана, а на нашу радість, побіч Американців, одні тільки Українці були запрошені до участи у цьому концерті. Виступив квінтет: Марія Ґела (сопран), Віра Ґела (альт), Василь Ґела (тенор), Богдан Ґела (барітон) і Григорій Шустикевич (бас), при акомпаніяменті пяна (Микола Штембер).

Програма, хоч і на скору руку приготовлена, випала прекрасно. Слухав її сам винахідник Дженкінс, батько радія д-р Фарест, театральні підприємці: Шуберт і Керол, фінансіст Дрексель Бидль і інші представники театрального, музичного та фінансового світа. Наш квінтет виступив у національному строю, що враз з його продукціями дуже припало всім до вподоби. Запрошено наших виконавців виступати на будуче на їх концертах. Такі виступи, як цей, мають велике значіння і допомагають нам здобути собі серед американського загалу признання і симпатію.

МІТІНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

ФІЛЯДЕЛФІЯ, ПА. Отсим повідомляється членів Бр. св. Василія, від. 339, що місячні збори відбудуться в неділю, 27 квітня, в год. 2-ій пополудни, під ч. 610 S. American St. Проситься всіх членів прибути на сі збори, бо є важні справи до полагодження. — І. Сорока, предс.; І. Сорока с. М. кас.; А. Будай, секр.

Дурак. Витягнули з річки якогось потопаючого, а він каже: Найгірше, що я щойно тепер пригадав собі, що всетаки умію плавати!

—o—

Винахідчивий. Мама: Івасю, що ти зробив з тими десятьма сотиками, які я тобі дала за те, щоби ти зажив лік.

Івась: За пять сотиків купив собі цукорки, а пять дав Михасеві, щоби він випив за мене лік.